

Aplauze la Edinburgh

Note la sfârșit de călătorie

Noapte. Miez de noapte în Scoția. 43 de români coboară din TAROM pe aeroportul din Glasgow. Pe lângă pașapoartele obișnuite au și o altă carte de vizită, care le deschide imediat toate porțile: invitația la celebrul Festival de la Edinburgh

Autobuzul — celebrul autobuz cu imperială — străbate rapid drumul spre capitala Scoției, ținta călătoriei noastre. Eram curios să văd câte minute vor trece pînă ce voi întâlni primul scoțian cu... justă, tradiționalul kilt: n-au trecut decît două — portarul aeroportului era costumat asemeni unui străjer din garda Mariei Stuart, sau la fel ca Rody Mc Neil, atît de bine cunoscut nouă de la Cerbul de aur. Străbăteam în noapte străzile orașului. O recepție ne așteaptă la clubul

presei. E ora trei noaptea, dar curiozitatea ne face să rezistăm chemării lui Morfeu, în favoarea bucătăriei scoțiene.

Reședința: Palock Hall, un modern și original cămin al Universității din Edinburgh, la poalele colinei pe care regele Arthur își plimba oile. Stilul căminului e acela al unei abații cu numeroase curți interioare, marcate de celebrul, formidabilul gazon englezesc — ca un moale covor oriental. În aripa numită „Holland House” vom locui pe timpul participării noastre la festival.

Ediție jubiliară

Anul 1971 numără cca de a 25-a ediție a festivalului.

În ce companie se desfășoară spectacolele teatrului „Lucia Sturdza Bulandra”?

Iată cîteva date de pe calendarul celor trei săptămîni ale Edinburgh-ului: Opera Scoți-

ană, Opera din Berlinul Occidental (cu Răpirea din Serai de Mozart), Baletul Regal Danez, Orchestra Națională Scoțiană, Filarmonica din Londra, dirijată de André Prévin, Filarmonica din Israel, dirijată de Zubin Mehta, Orchestra Filarmonică din Chicago, dirijată de Georg Solti. În ceea ce privește teatrele se aflau pe afixe: Compania Teatrală Londoneză „Prospect”, (condusă de Tony Robertson), cu Regele Lear, Teatrul Național Englez cu Comedia erorilor, Teatrul „Lyceum” din Edinburgh și două companii americane: Long Wharf și The Manhattan Project. Erau prezenți aici și celebrii The Swingle Singers, dansau în fiecare seară balerini români Miriam Răducanu și Gh. Căciuleanu, erau deschise o amplă expoziție de artă modernă belgiană și o galerie de pictură românească, se desfășura un festival al filmului, în cadrul căruia s-a prezentat și Pădurea spinzuraților etc., etc. Este inutil, cred, să mai insist asupra valorii „concurenților”...

Și totuși, și totuși, publicul acestui oraș de numai câteva sute de mii de locuitori a umplut seară de seară, matineu după matineu, (matinee programate, după moda engleză, la ora 14) sala în care am fost găzduiți: teatrul Royal Lyceum, un teatru rococo, vechi de mai multe decenii, care, nu doar așa cum se spune, a fost luat cu asalt de publicul local. Public, căruia i s-a oferit în holurile teatrului o apreciată expoziție de scenografie românească contemporană.

Marea surpriză a festivalului

Consemnând importante realizări ale actorilor, nu pot ignora nici uriașa muncă depusă de întregul colectiv, solicitat intens de problemele de montare ale spectacolului, astfel încât publicului i s-au oferit montările de la sediu, fără nici o modificare ad-hoc.

Pentru prima dată în Anglia s-a jucat o piesă de Caragiale! După ridicarea cortinei, de la primele scene, risetele și aplauzele publicului n-au mai conținut. Actorii au jucat scâpărător, cu un dinamism susținut, cu o vervă îndrăcită. Cronicarii au consemnat marea forță satirică a clasicului român, valoarea de document social a operei sale, ascuțitul replicilor. Fără îndoială că la această reușită a contribuit și munca pasionată, depusă de unul din cei mai prestigioși actori scoțieni,

Russel Hunter, care a izbutit să susțină traducerea ambelor spectacole, replică după replică, „jucând”, așa cum remarcă actorii români chiar și... pauzele spectacolului. Senzația iscată de spectacole (senzație e termenul exact) a determinat o adevărată deplasare în masă către Edinburgh a cronicarilor, reporterilor, redactorilor radioului și televiziunii din Londra.

Și acum elogiile

Mi se pare interesant ceea ce sublinia cronică din „The Times”: „ce face din D'ale carnavalului o montare remarcabilă este inteligența cu care interpretarea conferă realitate fizică și psihologică caracterelor de farsă, de obicei unidimensionale. Pintilie demonstrează că realismul și întriga excesiv complicată nu sînt necesarmente incompatibile. Se poate spune că D'ale carnavalului justifică renumele Teatrului „Bulandra”.

Despre același spectacol, „The Scotsman” arată că „umorul vizual românesc înlătură barierele lingvistice” și că „regizorul a captat toată savoarea umorului și vitalității robuste românești”. Mamie Cruchton, reliefînd în „Daily Express”, regia și scenografia, ca elemente esențiale în spectacol, acordă o atenție deosebită cuplului Toma Caragiu-Marin Moraru, pe care îl consideră de o mare forță comică, comparîndu-l cu celebrii eroi ai filmelor de desen animat „Tom și Jerry”. De altfel, tendința spre comparații răzbate din mai multe cronici: Toma Caragiu a fost comparat cu Raimu, Valy Voiculescu cu Ana Magnani. „Evening News” arată că: „întreaga distribuție merită un buchet de flori, dar dacă vreunul ar fi de preferat, acesta ar fi Toma Caragiu”.

Ocupîndu-se de Leonce și Lena, Nicholas de Jongh remarcă în „The Guardian”: „spectacolul lui Liviu Ciulei este un susținut exemplu de ingeniozitate, îndepărtînd piesa de naturalism, prin montarea ei pe o scenă mai mică, plasată în spațiul scenei reale. Întreaga interpretare e, la unison, excelentă”. La rîndul său vechiul „The Times” spune: „ceea ce iese în evidență cu cea mai mare putere din spectacolul sculptor al lui Liviu Ciulei este totala modernitate a lui Büchler; spectacolul e ca un mozaic teatral, unind laolaltă, strîns întrețesute cu textul plin de sugestii și aluzii al dramaturgului, variate stiluri de interpretare și regie”.

Un titlu apărut pe mai multe coloane în „Daily News” definea astfel jocul actorilor români: „Delicat ca porțelanul”.

La radio, la televiziune, numele teatrului „Bulandra” era repetat zilnic de mai multe ori. De altfel, aici la Edinburgh, marea acțiună româncă care a dat numele său colectivului era cunoscută, ea participând cu mulți ani în urmă la una din edițiile festivalului de la Edinburgh, în calitate de invitată de onoare.

Desigur, un turneu de o asemenea amploare și un asemenea succes invită la numeroase considerațiuni. Ceea ce este însă mai important e faptul că artiștii români au știut, au putut să reprezinte cu o înaltă măiestrie, stadiul actual al teatrului românesc. Am putut astfel privi cu o justificată mândrie drapelul țării noastre fluturând pe frontispiciul sediului festivalului din Edinburgh. Directorul

acestui prestigios festival, de o amploare mondială recunoscută, domnul Peter Diamond, ne spunea cu sinceritate că „spectacolele românești sînt o adevărată revelație atât pentru public, cît și pentru specialiști”.

În peisajul specific scoțian, de astă dată lipsit de ceață, cu un soare strălucitor și fierbinte, în tumultul acelor zile, cu nelipsite parazi, formații de cimpoieri, înțesate de turiști (mulți dintre ei deveniți spectatori ai teatrului „Bulandra”), spectacolele colectivului român au fost consemnate în cartea de onoare a Festivalului de la Edinburgh, la loc de cinste, confirmînd, reconfirmînd, unanimă apreciere de care se bucură astăzi teatrul românesc în lume.

Alecu Popovici

